

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava
Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika eriala

Kristiina Teder

NAISTE TÕLGENDUSED PAARISUHTEVÄGIVALLA KOGEMUSTEST JA SELLE MÕJUST

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kadri Soo, MA

Tartu 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud

Kristiina Teder

01.06.2017

Abstract

Domestic abuse is a widespread social issue that should not only be seen as a private issue but as a matter of the whole society. Most often domestic abuse occurs between current or former partners and most often the abuser is a male and the victim is a woman. Domestic violence influences not only the abuser and the abuse but also the community and other members of the family, including children. Child growing up in an abusive family is a victim regardless of whether he/she is a sufferer of a direct attack or a witness of the battering that is happening between parents.

Estonia is ratifying the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. In relation to this convention, it is important that all women and children suffering under domestic violence would receive the supportive services they need. Currently women in Estonia are offered assistance from women's support centers but children are offered only counselling. It is important to consider the subject so that suffering children would get more attention. According to the social learning theory, violence is a learned behaviour, therefore it is possible to prevent the reoccurrence of the violence by offering services that are directed at children.

The goal of this research paper is to find out how women interpret violent partnership experiences, ending a relationship, and the effects of violence on themselves and their children. In order to do that, I constructed half-structured face-to-face (individual) interviews with four women. The women were aged from 45 to 55 and had two to three children. At least one of the children was conceived by the violent partner. During the interview, the participants talked about their childhood and their parents, the beginning of their violent relationship, ending their violent relationship, and the effects of the violence. In order to analyse the data, thematic analysis was used.

The main consequences of violence were insecurity, a feeling of shame, and fear. The consequences to the children were psychosomatic disorders, problems with behaviour during schoolyears, and relationship problems in adulthood. The main obstacles for ending the relationships were said to be the hope that the situation would change, and the urge to keep the family together.

Sisukord

Abstract	3
Sissejuhatus	5
1. Kirjanduse ülevaade	7
1.1 Mõisted	7
1.2 Paarisuhtevägivalla liigid	8
1.3 Perevägivalla seletused	9
1.4 Naised perevägivalla ohvritena	10
1.5 lapsed perevägivalla ohvritena	12
2. Probleemi seade	14
3. Metoodika	16
3.1 Kvalitatiivne uurimisviis	16
3.2 Uurimuses osalejate kirjeldus	16
3.3 Uurimuse käik ja eneserefleksioon	17
3.4 Andmeanalüüsi meetod	17
4. Analüüs ja arutelu	18
4.1 Naiste tõlgendused vägivallast	18
4.2 Naiste jaoks olulised vägivalla mõjud ja tagajärjed	22
4.3 Vägivaldsest suhtest lahkumine	24
5. Kokkuvõte	27
6. Kasutatud kirjandus	28
7. Lisad	31
7.1 Lisa 1	31

Sissejuhatus

Perevägivald on üks kulukamaid sotsiaalseid probleeme, mis puudutab inimesi igas ühiskonnas ja kultuurikeskkonnas (Showalter, 2016). Selle ulatust on raske hinnata, kuna paljud ohvrid ei pöördu abi saamiseks spetsialistide poole. Vägivalla ennetamise strateegias (2015) on välja toodud, et vaid kümnendik naistest teatas viimasest tõsisemast füüsilise ja/või seksuaalvägivalla juhtumist politseile, tervishoiuasutusse pöördus 25% ning varjupaika vähem kui 1% ohvritest. Vägivallast mitteteatamise põhjuseks võib olla arusaam, et perevägivald on peresisene asi ning sellega tuleb ise toime tulla (TNS Emor, 2016).

Eestis on iga kümnes kuritegu seotud perevägivallaga (Ahven, Tamm ja Solodov, 2017). Autorite sõnul toimub perevägivald suures osas mehe poolt naise vastu. Iga kümnes naine on kogenud alates 15. eluaastast kogenud mis tahes vormis seksuaalset vägivalda ning veidi üle viiendiku naistest on kogenud praeguse või varasema partneri füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda (Naistevastane vägivald ..., 2014). Naiste suurem tõenäosus langeda perevägivalla ohvriks tuleneb juba ajalooliselt kujunenud ebavõrdsetest võimusuhetest ning meeste domineerimisest naiste üle nii ühiskonnas kui ka peresuhtes (Soo, Reitelmann, Laan, 2012).

Perevägivald ei mõjuta mitte ainult vägivalla toimepanijat ja ohvrit, vaid ka teisi kogukonna ja perekonna liikmeid, sealhulgas peres kasvavaid lapsi. Kui laps näeb või kuuleb pealt vanematevahelist vägivalda, siis on sellel samuti tõsised tagajärjed. Lapsepõlvetraumadel on jäädav mõju lapse isiksuse arengule, tema tervisele ning sellega seotud heaolule ja toimetulekule (Soo, Ilves ja Strömpl, 2009). Seetõttu on vägivaldses perekonnas kasvav laps ohver, olenemata sellest, kas ta on otsese rünnaku ohver või näeb või kuuleb ta vanematevahelist vägivalda pealt (Euroopa Nõukogu ..., 2011).

Antud töös keskendun perevägivallale ning töö eesmärgiks on teada saada naiste tõlgendusi paarisuhtevägivallast, suhtest lahkumise kogemustest ning selle mõjudest endale ja lastele. Valisin antud töö teema seetõttu, et olen perevägivallaga ise kokku puutunud ning saanud mõningaid teadmisi perevägivalla kohta loengute ja seminaride kaudu. Seega soovisin antud teemat lähemalt uurida.

Käesolev töö koosneb kolmest osast: kirjanduse ülevaade, metoodika, probleemi tutvustus ja tulemused. Kirjanduse ülevaates on välja toodud olulised mõisted, paarisuhtevägivalla liigid, perevägivalla teoreetilised seletused, perevägivalla mõjud naistele ja lastele ning probleemi tutvustuse, kus põhjendan teema valikut ning olulisust. Teises osas kirjeldan uurimistöö

metoodikat, analüüsimeetodit ning annan lühiülevaate intervjuus osalejatest ning. Kolmandas osas analüüsin uurimuse empiirilisi tulemusi ning seostan neid varasemate uuringutega.

Töö valmimise eest soovin tänada oma juhendajat Kadri Sood, kes juhendas ning andis nõuandeid töö kirjutamisel. Samuti olen väga tänulik intervjuudes osalejatele, kes olid nõus minuga oma kogemusi jagama.

1. Kirjanduse ülevaade

1.1 Mõisted

Maailma Terviseorganisatsioon (Krug jt, 2002) käsitleb vägivalda kui füüsilise jõu tahtlikku kasutamist või sellega ähvardamist, mis on suunatud inimese enda, teise inimese, grupi või kogukonna vastu ning mille tagajärjeks võivad olla füüsilised vigastused, surm, psühholoogiline kahju, arenguhäired või vabadusest ilmajätmine. Kase (2004) kirjeldab vägivalda käitumisena, mille abil saavutatakse teises inimeses hirmu tekitades võim tema elu üle.

Käesoleva töö fookuses on vägivald inimeste vahel, kes on lähedastes suhetes, täpsemalt perevägivald. Perevägivald hõlmab kõiki füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise või majandusliku vägivalla tegusid, mis toimuvad perekonnas, kodus või praeguste või endiste abikaasade või partnerite vahel hoolimata sellest, kas toimepanija elab või on elanud ohvriga ühel elamispinnal (Vägivalla ..., 2015). Perevägivald võib olla paarisuhtevägivald, laste väärkohtlemine, vägivald (vana)vanemate suhtes ning õdede-vendade omavaheline vägivald.

Paarisuhtevägivald on praeguse või endise partneri toime pandud käitumine, mis sisaldab psühholoogilist agressiooni, kontrollivat käitumist, füüsilist kuritarvitamist või seksuaalset sundust ning tekitab kannatanule psühholoogilisi ja füüsilisi kahjustusi (Vägivalla ..., 2015).

Laste väärkohtlemine on lapse füüsilist ja psüühilist heaolu alandav käitumine, mis seab ohtu tema eakohase arengu ja tervisliku seisundi (Vägivalla ..., 2015). Lapse väärkohtlemise alla kuulub ka see, kui laps näeb pealt vanematevahelist vägivalda. Antud töös keskendun mehe poolt toime pandud perevägivallale naise ja/või laste vastu.

Linno, Soo ja Strömpli (2011) sõnul käsitletakse mõisteid "peretüli" ja "perevägivald" sünonüümidenä, mis aga tegelikkuses nii ei ole. Autorid kirjutavad, et perevägivalda eristab tülist eelkõige ühe inimese tahtlik soov tekitada teisele inimesele emotsionaalset või füüsilist kahju ning see on korduv ja süstemaatiline teise inimese pereliikme allutamine enda tahtele.

Linno, Soo ja Strömpl (2011) on välja toonud vägivalla liikide seletused järgnevalt:

Emotsionaalne (või vaimne või psühholoogiline) vägivald on verbaalne või mitteverbaalne rünnak, mis kahjustab teist inimest emotsionaalselt ning alandab ta eneseväärikustunnet.

Füüsiline vägivald on tahtlik füüsilise jõu kasutamine vastu teise isiku tahtmist põhjustades teisele inimesele vigastusi, füüsilist valu või isegi surma. Sageli järgneb füüsiline vägivald juba kuid või aastaid kestnud hirmutamisele ja kontrollimisele (Newton, 2001).

Seksuaalne vägivald on igasugune seksuaalse sisuga käitumine, mille kaudu kontrollitakse, manipuleeritakse või alandatakse teist inimest. Seksuaalse vägivalla põhjused peituvad arusaamades, et abielus või paarisuhtes olemine tähendab kohustuslikku allumist partneri seksuaalsetele soovidele.

Majandusliku vägivalla korral kontrollib vägivallatseja partneri raha kasutamist või partnerile kuuluvaid materiaalseid ressursse.

1.2 Paarisuhtevägivalla liigid

Johnson (2008) on paarisuhtevägivalla liigitanud neljaks: paarisuhte terror, vägivaldne vastuhakk, situatsiooniline paarisuhtevägivald ning vastastikune vägivaldne kontroll. Paarisuhte terrori puhul on vägivalla aluseks vajadus kehtestada võim ja kontroll (Vägivalla ..., 2015). Antud liigi puhul on partneril kontroll teise partneri üle ning vägivald on ühepoolne (Johnson, 2008). Autori sõnul kontrollib paarisuhte terrorist ka lapsi ning kasutab neid selleks, et kindlustada kontroll naise üle. Lastel tekib arusaam, et isa teab kõige paremini, mis on parim ning ema on rumal. Samuti on autor kirjutanud, et vägivallatseja võib naist ähvardada, et võtab lapsed temalt ära või teeb neile haiget, kui naine ei allu. Samuti võib vägivaldne partner kasutada last vahendina, et luua "liit" naise vastu (Soo, Reitemann ja Laan, 2012). Johnson (2008) toob välja, et paarisuhte terrorist võib isoleerida naist kõigist teistest inimestest, et saavutada naise täielik sõltuvus mehest. Ohvri kaob sotsiaalsõrgustik, mistõttu tunneb ta, et puudub väljapääs vägivaldsest suhtest. Sellisel juhul saab paarisuhte terrorist naist alandada, ähvardada ning rünnata. Soo (2010) väitel on paarisuhte terrori toimepanija valdavalt autoritaarne isik ning partneri suhtes vaenulikult meelestatud ja armukadedad.

Situatsioonilise paarisuhtevägivalla puhul ei proovi kumbki partner saavutada kontrolli teise partneri üle (Johnson, 2008). Autor toob välja, et väärkohtlemine on üldiselt situatsioonist tingitud, kui partneri emotsioonid või tunded viivad vägivallani. See võib tekkida ootamatu reaktsioonina pingeseisundi või lahendamata konflikti korral (Vägivalla ..., 2015). Antud vägivallaliigi puhul võib rünnak piirduda ühekordse sündmusega, mille peale vägivallatseja kahetseb, vabandab ning ei tee seda enam kunagi (Johnson, 2008). Samas võib tegu olla ka kroonilise probleemiga, kus üks partner või mõlemad partnerid kasutavad vägivalda. Autor toob välja, et väärkohtlemise motiivid võivad väga erinevad olla. Näiteks võib füüsiline reaktsioon

olla üheks viisiks, et vältida oma frustratsiooni. Samas võib olla olukord, kus partner leiab, et füüsiline rünnak aitab tal võita vaidlust.

Üldiselt on paarisuhte terrori puhul tagajärjed ohvri tervisele raskemad kui situatsioonilise vägivalda puhul (Johnson, 2008). Allikast selgub, et paarisuhte terrori puhul kannatavad ligi neli naist viiest posttraumaatilise stressi sümptomite all, situatsioonilise vägivalda ohvrite puhul esines sümptomeid 37% juhtudest. Samuti esineb paarisuhte terrori ohvritel rohkem tõsisemaid kehavigastusi, kui situatsioonilise vägivalda puhul. Autor rõhutab, et see ei tähenda siiski, et viimane oleks vähemohulik, kuna keskmised tagajärjed ei kehti üksikjuhtumite puhul.

Vägivaldse vastuhakk tähendab vastuhakkamist paarisuhte terroristile (Johnson, 2008). Vastuhakkaja eesmärk ei ole partnerit kontrollida, vaid enesekaitse või kättemaks vägivalda eest. Autori sõnul võib vägivaldne vastuhakkamine olla ka instinktiivne reaktsioon, mis toimub peaaegu kontrollimata.

Vastastikuse vägivaldse kontrolli puhul on mõlemad partnerid vägivaldsed ning kontrollivad teise partneri vastu (Johnson, 2008). Antud liigi puhul on mõlemad osapooled justkui paarisuhte terroristid (Soo, 2010), kes võitlevad võimu ja kontrolli üle.

Lisaks eelnevatele vägivalda liikidele on autorid Ali, Dhingra ja McGarry (2016) eraldi välja toonud ka lahkuminekuga vägivalda, mis ilmneb siis, kui paar on lahutamas või lahku minemas. Autorid toovad välja, et tavaliselt ei ole selliste paaride puhul vägivalda varem suhtes esinenud, vaid lahkuminek vallandab vägivalda. Vägivaldne partner võib kaotada enesekontrolli ning hakkab ohvrit alandama, hirmutama või ähvardama.

Oluline on teada, et vägivald ei lõpe paari lahkuminekuga. On täheldatud, et lahkuminekuga ajal võivad vägivaldajuhtumid hoopis sagedasemaks muutuda tõsisemaks (Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon, 2011). Samuti võib vägivaldsus alles lahkuminekuga protsessi käigus ilmneda (Ali, Dhingra ja McGarry, 2016), kui partneril on lahkuminekuga raske leppida.

1.3 Perevägivalda seletused

On palju erinevaid teooriaid, mis püüavad perevägivalda selgitada. Oma töös keskendun feministlikule teooriale, perevägivalda teooriale ning sotsiaalse õppimise teooriale.

Feministlik teooria käsitleb vägivalda kui mehe taktikat kontrollida ja domineerida partneri üle heteroseksuaalses suhtes (Johnson, 2008). Antud perspektiivist lähtuvalt on paarisuhtevägivald seotud soolise ebavõrdsusega ning perevägivalda ei saa mõista, kui fookuses ei ole sugu

(Lawson, 2002). Sugu mõjutab vägivalda mehe ja naise võimuerinevuste tõttu (Johnson, 2008). Feministliku teooria järgi on paarisuhtevägivalda juured patriarhaalsetes hoiakutes (Johnson ja Leone, 2012). Teooria tuleneb ajaloolisest kontekstist, kus naised ja lapsed olid isade või meeste omandid (Calder, Harold ja Howarth, 2004). Kuigi naistevastane vägivald on inimõiguste rikkumine, siis naiste ja meeste ebavõrdsuse ajalugu mõjutab siiani soorolle ja norme (Lawson, 2002).

Perevägivalda teooria järgi on paarisuhtevägivald konflikti väljundiks ning võib esineda nii heteroseksuaalsetes, ka naise poolt mehe vastu, kui ka homoseksuaalsetes suhetes (Ali, Dhingra ja McGarry, 2016). Antud teooria kohaselt on perevägivald normaalne pereelu osa ning üheks konflikti lahendamise meetodiks (Lawson, 2002). Lawson mainib ära, et teooria viitab pigem perevägivallale kui paarisuhtevägivallale spetsiifiliselt, paarisuhtevägivald on üks konflikti väljendusi laiemast perestruktuurist.

Peamine teooria, mis seletab laste väärkohtlemist aga ka paarisuhtevägivalda, on sotsiaalse õppimise teooria. Antud teooria puhul tähtsustatakse minevikusündmusi, eelkõige lapsepõlve (Allaste ja Võõbus, 2008). Kui laps kasvab üles keskkonnas, kus konflikt lahendatakse vägivallaga, siis on suurem tõenäosus, et ta hakkab lapsevanemana samuti last füüsiliselt karistama (Hattery ja Smith, 2012). Seega on vägivaldsus õpitud käitumine ning mehe agressiivne käitumine võib tingitud olla tema kogemustest lapsepõlves.

1.4 Naised perevägivalda ohvritena

Vägivalda mõjud

Perevägivald mõjutab tugevalt naise vaimset ja füüsilist tervist ka siis, kui naine on vägivaldsest suhtest juba välja astunud. Kõige kergem on ära tunda füüsilist vägivalda, kuna teise inimese löömine on märgatav ning tekitab vahetut valu ja vigastusi (Linno, Soo ja Strömpl, 2011). Autorite väitel on aga kõige levinum emotsionaalne vägivald, mis küll võib esineda koos füüsilise vägivallaga, aga alati ei pruugi. Ohvrite jaoks on just emotsionaalne vägivald kõige raskem ning sellel on pikemaajalised tagajärjed kui füüsilisel vägivallal (Johnson, 2008). Mõned ohvrid ei ole otseselt vägivallatseja füüsilise rünnaku ohvrid, kuid vägivaldne partner võib ähvardada naist, et ründab teda või lapsi, mis tekitab ohvris pidevat hirmutunnet (Powell ja Smith, 2011). Autorid toovad lisaks välja, et vägivallatseja võib mõjutada lemmiklooma nii, et see ründaks ohvrit. Uuringud näitavad, et vägivald, eriti füüsiline vägivald suureneb raseduse ajal (Soo, Reitemann ja Laan, 2012). Rasedus ning väikelaps on kõrgendatud vägivallariski faktoriks (Kase ja Pettai, 2005; Naistevastane vägivald: ..., 2014).

Kase (2004) väitel võib vägivald põhjustada ema eemaldumist lastest nii füüsilises kui ka vaimses mõttes. Autori sõnul võib kogetud vägivald mõnikord emasid laste suhtes kannatamatult, nõudlikult ja vägivaldselt käituma, et oma raevu ja frustratsiooni välja elada. Samuti võib väheneda naise võime oma laste eest hoolitseda, kuna paarisuhtevägivald vähendab olulisel määral naise vaimseid ressursse (Calder, Harold ja Howarth, 2004).

Mõjud naise tervisele

Vägivald mõjutab tugevalt naise vaimset ja füüsilist tervist ka siis, kui naine on vägivaldsest suhtest juba välja astunud (Powell ja Smith, 2011). Seega on lisaks paarisuhtevägivallal lisaks lühiajalistele ka pikaajalised tagajärjed. Lühiajalisteks tagajärgedeks, millega enamus tervishoiu töötajaid kokku puutub, on vigastused ohvri näo-, kaela-, rinna- või kõhupiirkonnas (Campbell jt, 2002). Autorid toovad pikaajaliste tagajärgedena välja näiteks peavalud, seljavalud, minestamine ning krambid. Autorid kirjutavad, et väärkoheldud naistel esineb enam günekoloogilisi probleeme ning sageli sümptomeid, mis on seotud kroonilise stressiga (nt söögiisu kadumine) ja kardioloogiliste probleemidega (nt valu rinnas). Väärkoheldud naistel on suurem tõenäosus saada insult, südamehaigus või astma (Powell ja Smith, 2011).

Lisaks füüsilistele probleemidele on vägivallal väga suur mõju ka naise vaimsele tervisele. Vägivallaga kaasnevad ärevus, madal enesehinnang ning posttraumaatiline stressihäire (Johnson, 2008). Samuti võib ohvriks esineda depressiooni sümptomeid, näiteks masendus, unehäired, enesekindluse langus (Linno, Soo, Strömpl, 2011), mis mõjutavad naise üldist elukvaliteeti. Depressioon tekitab jõuetust ja nõrkust ning võib viia suitsiidsete mõtete või tegudeni. Ohvrid võivad vägivalla tõttu hakata ka alkoholi või muid uimasteid kuritarvitama (Powell ja Smith, 2011). Autorid kirjutavad, et väärkoheldud naistel on 70 protsenti suurem tõenäosus alkoholismile, kui neil naistel, kes ei ole paarisuhtevägivalda kogenud

Mõju majanduslikule olukorrale ja tööelule

Lisaks sellele, et perevägivald tekitab ohvrile tõsiseid terviseprobleeme, on see ka üks kõige kulukamaid sotsiaalseid probleeme, mis mõjutab inimesi olenemata nende kultuuritaustast, vanusest, haridustasemest või sotsiaalmajanduslikust staatusest (Showalter, 2016). Autor väidab, et siiski mida enam naise majanduslik iseseisvus kasvab, seda enam väheneb oht perevägivalla ohvriks langemiseks. Tema sõnul on risk füüsiliseks vägivallaks 4,68 korda kõrgem nendel naistel, kelle sissetulekut kontrollib mees. See aga ei tähenda, et perevägivald esineb ainult madala sissetulekuga perekondade hulgas. Naise kindel sissetulek tagab küll

materiaalse kindlustunde ja vähendab majanduslikku sõltuvust mehest, kuid risk vägivalla ohvriks langeda on siiski olemas.

Vaesusriski võib suurendada asjaolu, et vägivalla all kannatanul langeb enesehinnang ning ta on ebakindel oma töökoha ja tulevase elu suhtes (Pettai, i.a). Pettai väitel kardab ohver kaotada töökohta, hindab oma konkurentsivõimet kehvaks ning sageli kurdetakse algatus- ja otsustusvõime puudumise üle. Naised võivad kaotada häid töövõimalusi või tuleb neil teha tööd, mis jääb allapoole nende haridustaset (Laas ja Soo, 2009). Autorite sõnul on töökoht oluline, kuna see võimaldab säilitada naise majanduslikku sõltumatust kui ka osaleda ühiskonnaelus.

Vägivaldsed mehed võivad jälitada või rünnata naist ka töö juures (Showalter, 2016), mis avaldab otsest mõju naise tööelu kvaliteedile, väheneb keskendumisvõime ning tööülesannete sooritamine halveneb. Autori sõnul on korduvaid telefonikõnesid saavad naised ärevil ning see segab töötamist. Samas allikas on välja toodud, et isegi kui vägivaldne partner ei ahista naist otseselt töö juures, siis kaudselt mõjutab perevägivald ohvri töö stabiilsust ikkagi. Kuna vägivallaga on seotud depressioon ning posttraumaatiline stressihäire, siis mõjutab see töö kvaliteeti ning töökoha stabiilsust ka pikemas perspektiivis (Showalter, 2016). Seega saab töötust seostada ühe perevägivalla tagajärjena. Uuringute järgi selgub, et perevägivalla ohvritest naised kaotavad aastas 137 töötundi, mistõttu muudab vägivald ohvrid vähemväärtuslikeks töötajateks (Showalter, 2016). Samuti on soolise vägivalla levinud tagajärgedeks töölt puudumine, haiguslehe võtmine jne (Laas ja Soo, 2009), mistõttu väheneb ohvri sissetulek.

Naise väärkohtlemine võib mõjutada ka tema töökaaslast. Showalter (2016) kirjutab, et kaastöötajatel on suur roll ohvri tugivõrgustikus ning kolleegidel on võimalus vägivallatsejat ohvrist eemal hoida. Showalteri sõnul võib see ohtu seada kaastöötaja enda, olgugi et väärkohtleja eesmärk ei ole neid rünnata. Seetõttu võivad halveneda suhted töökaaslaste ja tööandjatega, mis tekitab veelgi enam naisel pingeid, ebakindlust ja isoleeritust.

1.5 Lapsed perevägivalla ohvritena

Soo (2010) raportist selgub, et sageli toimuvad vägivaldsed sündmused ka alaealiste laste silme all. FRA uuringutes märkis 73% emadest, kes oli kogenud partneri füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda, et vähemalt üks nende lastest oli olnud vägivalla tarvitamisest teadlik (Naistevastane vägivald: ..., 2014). Vägivaldses peres kasvav laps on igal juhul vägivalla ohver olenemata sellest, kas teda ennast rünnatakse või näeb/kuuleb ta toimuvat pealt (Euroopa Nõukogu ...,

2011). Newton (2011) toob artiklis välja, et 60-75% peredest, kus naine on vägivalda ohver, on ka lapsed vägivalda ohvriteks.

Vägivalda mõjud lapsele

Iga laps reageerib vägivaldaga kokku puutudes erinevalt, sõltuvalt temperamendist, toimetulekuoskustest, arengutasemest ja toetusüsteemist (Kase, 2004). Keskmise või üle keskmise intellektuaalne areng, hea suhtlemisoskus ja tähelepanu oskus on omadused, mis aitavad paremini lapsel perevägivaldaga toime tulla (Newton, 2011). Autori sõnul on roll ka sellistel faktoritel nagu sotsiaalmajanduslik olukord ja religioon. Sellest hoolimata ei ole lapsed vägivalda tagajärgede eest täielikult kaitstud. Lapsepõlvetraumadel on jäädav mõju lapse isiksuse arengule, tema tervisele ning sellega seotud heaolule ja toimetulekule (Soo, Ilves ja Strömpl, 2009).

Lastel, kes on kogenud perevägivalda, võivad esineda näiteks käitumisprobleemid, agressioon, depressioon, emotsionaalne ebastabiilsus, hirmutunne ja foobiad, süütunne, madal enesehinnang, õudusunenäod, sotsiaalsed probleemid ning suitsiidsed mõtted (Newton, 2011). Kase (2004) sõnul püüavad lapsed, kes kogevad vägivalda, püüavad kuus korda sagedamini enesetappu sooritada. Väga sageli esineb ohvritel psühhosomaatilisi probleeme ning nende une- ja toitumisharjumused on häiritud (Newton, 2011). Autori sõnul on märgatud, et vägivalda kannatavad lapsed on väga introvertsed või väga ekstravertsed.

Perevägivalda tõttu tekkinud käitumisprobleemid ning emotsionaalsed probleemid võivad kasvatada probleeme koolis ning hilisemas elus ka tööelus (Preventing ..., 2010). Allikas on perevägivalda tagajärgedena välja toodud varajane koolist välja langemine, kiusamine ning varajane rasedus.

Newton (2011) kirjutab, et perevägivalda kannatavad lapsed on sageli sunnitud kiiremini vanemate ja täiskasvanute kohustused üle võtma. Nad peavad tegema süüa ja hoolitsema oma nooremate õdede-vendade eest, mistõttu paljudel puudub tõeline lapsepõlv. Autor lisab, et lapsed ei usalda oma vägivaldset vanemat ning seetõttu on nad pidevalt mures, mis juhtub järgmiseks. Lapsed võivad ka peale vanemate lahkuminekut tunda kohustust kaitsta oma ema (Domestic violence ..., 1996). Võib tekkida ka olukord, kus lapsed kaotavad austuse ohvri suhtes ning hakkavad idealiseerima vägivalda või vägivaldlatset (Bancroft ja Silverman, 2007). Väärkohtlemine saab käsitleda kui õpitud käitumisviisi, mis kandub edasi ühelt põlvkonnalt teisele (Allaste ja Võõbus, 2008). Kuna väärtuste omandamine algab kodus ja on suhteliselt

püsivad ning suunavad inimeste käitumist (Tulviste ja Tamm, 2015), siis võib laste tulevases elus esineda samuti partnerite vahelist vägivalda.

Kui laps ei saa abi, siis võivad probleemid kesta aastaid ning mõjutada tugevalt tema käitumist ja toimetulekuoskusi teismeeas, aga ka täiskasvanueas. Vägivalla vähendamise arengukavas (2010) on kirjutatud, et mida suuremaks ja vägivaldsemaks muutub konflikt vanemate vahel, seda suurem on alaealiste õigusrikkumise risk, seda eriti poiste hulgas. Samuti mõjutab see probleemset käitumist. Inimesed, kes on kannatanud lapsepõlves perevägivalda, hakkavad suurema tõenäosusega tarvitama alkoholi ja narkootikume (Kase, 2004). Samuti võib neil täiskasvanueas esineda kriminaalset käitumist ning seksuaalprobleeme, et oma emotsioone välja elada (Newton, 2011).

Sageli ei seleta vanemad lapsele, miks vägivald toimus või mida see tähendab, et lapsi säästa (Soo, Reitelmann ja Laan, 2012). Ent oluliste asjade lahti rääkimata jätmine võib viia selleni, et laps tunneb ennast vastutavana, kuna peab ennast vägivalla süüdlasena (Newton, 2011). Samuti võivad nad end süüdi tunda sellepärast, et nad vägivallast hoolimata armastavad oma isa (Kase, 2004). Selleks, et lastest kasvaksid terved ja stabiilsed täiskasvanud, on oluline, et nende enesekindlus taastataks. Seetõttu tuleb lastega vägivalla teemal rääkida ja lasta lastel enda tundeid ja mõtteid väljendada. Oluline on, et nad saaksid eakohalist psühholoogilist nõustamist (Euroopa Nõukogu ..., 2011).

1.6 Probleemi seade

Perevägivald ei ole ainult peresisene asi, vaid kogu ühiskonna probleem. Eesti on ratifitseerimas Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsiooni, mis kohustab riiki pakkuma vägivalla kannatanutele võimalikult palju tuge ja teenuseid (Eesti ..., 2017). Seoses konventsioonile allakirjutamisega on Eesti muutnud karistusseadustikku, ohvriabi seadust ja välismaalaste seadust. Ohvriabi seaduses (2016) on välja toodud naiste tugikeskuse teenus, milles on perevägivaldas kasvanud lastele suunatud teenus väga marginaalne. Ohvrite abistamisel pööratakse enam tähelepanu just naistele, kuid sealjuures on oluline pakkuda abi ka lastele. Paarisuhtevägivald võib mõjutada naist ka lapsevanemana, kuna väärkohtlemise tõttu võivad väheneda ema ressursid oma lapsele tähelepanu ja hoolt pakkuda (Calder, Harold ja Howarth, 2004). Sotsiaalse õppimise teooria kohaselt on vägivaldses keskkonnas kasvaval lapsel suurem tõenäosus kasutada ka ise täiskasvanuna vägivalda lähedaste vastu (Hattery ja Smith, 2012). Seetõttu tuleb rohkem tähelepanu pöörata ka lastele suunatud teenustele ning nende abistamisele, et ennetada vägivaldse käitumise edasikandumist põlvest põlve.

Käesoleva töö eesmärk on uurida, millised on naiste tõlgendused paarisuhtevägivallast ja vägivaldsest suhtest lahkumise kogemustest ning perevägivalla mõjudest nii endale kui ka nende lastele. Eesmärgi saavutamiseks olen töös püstitanud järgmised uurimisküsimused:

- Milliseid tõlgendusi esitavad naised paarisuhtes kogetud vägivalla kohta?
- Millised on paarisuhtevägivalla mõjud ja tagajärjed naisele ja lastele?
- Milliseid takistusi kogevad naised suhtest lahkumisel?

2. Metoodika

2.1 Kvalitatiivne uurimisviis

Antud töö eesmärgist lähtuvalt valisin uurimismeetodiks kvalitatiivse uurimisviisi. Kvalitatiivne uurimisviis on suunatud inimeste kogemuste, arusaamade ja tõlgenduste mõistmisele (Laherand, 2008) ning seetõttu on see sobiv viis uurida tõlgendusi, mida vägivalla ohvrid kogetule annavad. Kvalitatiivne uurimisviisi abil on võimalik teada saada sündmuste detaile ning tähendusi, mida sündmustele antakse.

Andmekogumismeetodina otsustasin kasutada poolstruktureeritud silmast-silma intervjuud, kuna nii on võimalus vastuseid täpsustada ning saada teema kohta põhjalikku teavet lisaküsimuste kaudu. Poolstruktureeritud intervjuu korral pannakse intervjuukavasse kirja teemavaldkonnad, mida soovitakse käsitleda ning iga teema kohta esitatakse avatud küsimus (Laherand, 2008).

2.2 Uurimuses osalejate kirjeldus

Uurimuses osales neli lähisuhtevägivalda kogenud naist, kes on nüüdseks vägivaldsest suhtest lahkunud. Samuti oli uuritavate valiku kriteeriumiks, et naisel on vägivaldse partneriga ühine laps või ühised lapsed, kes kogesid samuti vägivalda. Naiste vanuseks on 45-55 aastat ning igal naisel on 2-3 last, kellest vähemalt üks laps on vägivaldse partneriga ühine. Praeguseks on vägivaldsetest suhetest möödunud 8-20 aastat. Kaks intervjuus osalejat olid vägivaldse partneriga abielus ning praeguseks lahutatud, kaks osalejat ei olnud abielus, kuid kooselus. Naiste suhted kestsid 6-13 aastat.

Kõik intervjuueeritavad on minu tutvusringkonnast, mistõttu kontakti saamine oli kerge. Võtsin osalejatega kontakti Interneti teel ning naised olid kohe nõus intervjuus osalema. Intervjuud toimusid kohvikus, kuna see oli minu kui ka intervjuueeritava jaoks neutraalne koht. Vestluse käigus rääkisid osalejad oma lapsepõlvest ja enda vanematest, vägivaldse paarisuhte algusest, vägivaldse suhte lõpetamisest ning kogetud vägivalla mõjudest (vt Lisa 1). Intervjuusid tehes tundsid naised ennast mugavalt, kuna läheduses ei istunud kedagi kõrvalist. Nad olid keskendunud intervjuule ning andsid põhjalikke vastuseid. Samas märkasin, et kõigi osalejate jaoks oli raske hoida silmsidet – nad vaatasid rääkides kõrvale või üles.

Vestlused kestsid 1-1,5h ning lindistasin need helisalvesti abil, et need hiljem transkribeerida ja kodeerida. Kõik osalejad olid nõus, et intervjuu salvestatakse uurimuse jaoks ning lindistusi olen kuulnud ainult mina seoses antud tööga. Naised osalesid uurimuses vabatahtlikult ning

nende osalus on anonüümne. Samuti on tööst välja jäetud teiste isikute nimed, kuupäevad (nt abiellumise kuupäev) ning kohanimed.

2.3 Uurimuse käik ja eneserefleksioon

Uurimus sujus kenasti, kuna leidsin kiiresti inimesed, kes sobiksid antud teemal rääkima ning kes olid seda nõus ka tegema. Vaid üks naisterahvas keeldus, kuna ei soovinud minevikuteemadel rääkida. Intervjuus osalejatega läks vestlus oodatust paremini, kuna nende vastused olid väga põhjalikud, nad oskasid detailselt mõningaid sündmusi kirjeldada ning olid nõus kõigile küsimustele vastama. Arvestada tuleb sellega, et kõik naisterahvad on vägivaldsest suhtest lahkunud ning suhetest on praeguseks möödas 8-15 aastat. Seetõttu vastasid intervjuus osalejad mõnele küsimusele ka seda, et nad ei mäleta, kuidas mingi olukord oli.

Kolm osalejat olid minu jaoks kaugemad tuttavad, kellega igapäevaselt kokku ei puutu, kuid ühe naisterahvaga on lähedane kontakt, mis oli minu jaoks raskendav asjaolu, kuna tema loost olin detailsemalt teadlik. See võis ka mõjutada intervjuueeritavat ennast. Kuigi ta rääkis samuti väga põhjalikult, siis võis ta jätta midagi enda jaoks olulist rääkimata, kuna eeldas, et seda mina juba tean. Samuti oli sellel naisterahval emotsionaalselt raske rääkida mõningatest vägivalla mõjudest, mistõttu sellel teemal me pikalt ei peatunud.

2.4 Andmeanalüüsi meetod

Intervjuude analüüsimisel kasutasin temaatilist analüüsi meetodist, mille eesmärgiks on leida andmestikust põhilised tähendused ja arusaamad (Ezzy, 2002). Et olulised ideed selgelt eristada, viisin läbi kodeerimise. Kõigepealt lugesin intervjuude transkriptsioonid korduvalt läbi ning markeerisin ära tähendusrikkad ütlused. Seejärel lõin koodid ning jagasin need kategooriatesse.

3. Analüüs ja arutelu

Selles peatükis on välja toodud intervjuudest välja tulnud teemad ning seostan need eespool toodud varasemate uuringutega. Intervjuudest pärit tsitaadid on kursiivis ning autoripoolsed märkused on kandilistes sulgudes. Tsitaatide puhul on eemaldatud sõnakordused ning parasiitsõnad. Samuti on mõne tsitaadi puhul osa teksti eemaldatud, et esile tuua peamine idee. Väljajäetud teksti asemel on /.../. Kõik koha- ja isikunimed on muudetud, et tagada osalejate konfidentsiaalsus. Intervjuus osalejate nimed on muudetud ning nimetatud järgnevalt – Keiu, Mari, Siiri ja Anna.

3.1 Naiste tõlgendused vägivallast

Arusaamine sellest, milline käitumine on vägivald, on sõltuvalt kogemustest ja muudest teguritest inimeseti väga erinev (Soo, 2010). Antud tööst lähtudes on oluline mõista, mis seostub intervjuueeritavatel vägivalla mõistega. Alguses tundus, et intervjuueeritavad peavad vaid füüsilist rünnakut vägivallaks, kuid vestluse käigus tõlgendasid naised ka verbaalsed solvangud ja süüdistused kui vägivalda. Oli märgata, et vägivalda ning tüli käsitleti sünonüümidenä. Samas võis sõna *tüli* kasutamine olla tingitud ka sellest, et juhtunud nii öelda pehmemdada. Siiri: *''Alguses oli ka ikkagi tülisid ja need tülid algasid nagu meesterahva poolt. Sellised norimised ja. Aga kuna ma olin nii noor, siis ma arvasin, et see ongi nagu kõik õige. Et see ongi paarisuhe.''* Vestluste käigus ilmnas, et naised tundsid vägivalla siis ära, kui see muutus juba füüsiliseks. Nad tõid välja esimese vägivallaaktina välja olukorra, kus mees füüsiliselt neid ründas. Sageli peetaksegi vaid füüsilist rünnakut vägivallaks, kuna see on kergemini äratuntav (Linno, Soo ja Strömpl, 2011), sest sellega kaasneb tavaliselt vigastus (nt verevalum, haav) või põhjustab vahetut füüsilist valu. Alati ei teadvustata endale, et partneri käitumine on vägivaldne, eriti vaimse vägivalla puhul (Paats, 2010). Vaimne vägivald võib olla nii peenekoeline, et ohver ei oska seda ära tunda. Intervjuueeritavad märkasid vaimset vägivalda siis, kui see esines koos löömisega. Naised tõid välja, et esimese löömise ajal solvas meesterahvas neid, kasutades sõna *lits*.

Naised ei rääkinud kordagi sellest, et suhtes oleks esinenud seksuaalset vägivalda. Mittemainimise põhjuseks võib olla, et suhtes ei esinenudki seksuaalvägivalda. Sageli aga häbenevad naised rääkida kogetud seksuaalvägivallast (Soo, Reitemann ja Laan, 2012). Häbi ja piinlikkuse tõttu ei pöörduta sageli ka pärast raskeimat vägivallajuhtumit politsei või muu organisatsiooni poole (Naistevastane vägivald: ..., 2014).

Suhte algus

Naiste sõnul tutvuti partneriga üsna noores eas ning eelnevaid suhtekogemusi väga palju ei olnud, kaks naist tõid välja, et see oli nende esimene suhe ning kahe naise puhul oli tegu teise paarisuhtega. Lugudest selgus, et paarisuhe algas ja arenes väga kiiresti - esimesel tutvumisaastal saadi teada rasedusest ning ka abielus olnud naistel toimus abiellumine esimese aasta jooksul. Mari: *Ühel hetkel juhtus, et tuli selline suhe ja ma lihtsalt hakkasingi temaga olema ja kõik hakkas hästi kiiresti. /.../ Me saime tuttavaks oktoobris äkki, ja jaanuaris sain ma teada, et ma ootan last. Ja [mais] me abiellusime.* Suur roll oli perekonna ning ühiskonna surve, mistõttu abielluti kiiresti. Paarisuhtevägivalda kannatanute emade jaoks oli oluline, et nende tütar abielluks, kuna Siiri: *''Noo paarisuhe oli tegelikult algusest peale hukule määratud, sellepärast et see oli nooruse rumalus. Võibolla see oli mu esimesele armastusele kättemaksuks. Et me olime laste isaga tuttavad aasta aega kui ma jäin esimest last ootama ja siis oli ka minu ema surve me pidime abielluma, kuna sellel ajal ei sobinud olla üksikvanem.''*; Anna: *''Mu ema ütles niimoodi, et litsid sünnitavad abieluväliselt.''* Siinkohal tuleb arvesse võtta, et abielud leidsid aset mitmeid aastaid tagasi, kus abielusuhete osakaal oli suurem kui praegu. Statistikaameti andmebaasi (2017) järgi abielluti näiteks 1986. aastal 13 000 korral ning 2015. aastal 6815 korral. Samas võib ka tänasel päeval naine tunda pere-, ühiskonna- või ka sotsiaalmeediapoolset survet abielluda või kooselu luua.

Naiste sõnul esines *tülisid* juba suhte alguses. Mida aeg edasi, seda enam vägivald süvenes. Ilmnes *norimisi* ja *süüdistamisi*, mis läksid mõnedel juhtudel üle ka füüsiliseks vägivallaks. Näiteks kogesid naised füüsilist vägivalda, kui öeldi midagi vastu. Siiri: *''No hiljem, kui me läksime omaette elama, siis asjad nagu süvenesid. Tühistest asjadest tulid tülid, ja jälle temapoolselt, kuna ma ei teagi, mis see süü oli. Noh. Näiteks veetseepoti kaan oli lahti, tuli ütleva. Aga see ütlemine ei olnud rahulikult vaid selline norivalt ja vihaselt. Kui ma julgesin midagi vastu öelda, et see ei ole ju mingi probleem, et siis ta võis ka käsipidi kallale tulla ja.''* Siit selgub, et mees peab end domineerivaks, kes arvab, et tal on rohkem õigusi ja privileege. Mehe jaoks oli oluline domineerida ka laste üle. Keiu rääkis, et kui lapsed ei allunud isale, siis mees *õiendas*, et naine on lapsi halvasti kasvatanud.

Mari puhul toimus esimene mehepoolne rünnak kuu aja jooksul peale abiellumist ning aja jooksul muutus see järjest julmemaks. *''Me abiellusime [kuupäev] ja [3 nädalat hiljem] või kuskil enne seda sain ma esimest korda tunda nagu tema käest. /.../ noh julmemaks muutus aja jooksul. Alguses olid noh niisama löömised ja pärast läksid. /.../ alguses sellised lihtsad, aga pärast läksid juba jah, kuumaveekannuga selga ja noh ühesõnaga kõike. /.../ Aga siis ühel*

hetkel ta teatas, et ma teen rätiku märjaks ja löön sellega, siis ei jää ühtegi märki sulle külje. Et vahel tal lõi kohe välja selline sadist kohe...''. Siit ilmneb, et ohvrid hakkavad pisendama vägivaldseid tegusid (*niisama löömise*). Elades pikemat aega vägivaldses suhtes, võivad nad hakata ka tähendusi moonutama (Laas ja Soo, 2009). Samuti on näha, et mehepoolne vägivald ei ole juhuslik kontrollikaotus, vaid eesmärgipärane teadlik ja planeeritud käitumine ning võimu kehtestamine - *Aga siis ühel hetkel ta teatas, et ma teen rätiku märjaks ja löön sellega, siis ei jää ühtegi märki sulle külje.* Ohvrid ütlesid, et tegelikult tagant järele mõeldes oleks pidanud suhe lõppema juba esimese kallale tulemisega. Naised hakkavad juhtunut vägivallana nägema alles siis, kui nad on toimunud analüüsinud, saanud harivat teavet soolise vägivalda kohta, mõistnud, et juhtum on neile negatiivselt mõjunud ja olles teada saanud, et vägivallatseja on samal viisil rünnanud ka teisi naisi (Laas ja Soo, 2009).

Siit nähtub, et kõik suhted on kulgenud väga kiiresti. Kui saadi teada rasedusest, siis otsustati abielluda, kuna see oli ühiskonnas asjade loomulik käik või perepoolne surve. Suhte alguses esines vägivalda harva ning suhte kulgedes see süvenes ning vägivaldsed sündmused hakkasid sagenema. Samuti muutus vägivallatseja naise suhtes järjest julmemaks.

Vägivallatseja lapsevanemana

Ühiskonnas pikalt levinud arusaam, et naised on koduhoidjad ja hoolitsejad ning mehed on perepead ning peamised rahateenijad (Calder, Harold ja Howarth, 2004). Intervjueeritavate sõnul oli nende meestel väike roll kodustes töödes ning lastekasvatamises. Anna sõnul osales tema partner küll kasvatustöös, kuid tema kasvatustiil oli väga range ning kodune olukord oli võrreldav *sõjakooli režiimiga*. Teised osalejad tõid välja, et neil oli tööjaotus kodus nii, et naiste ülesanne oli kasvatada lapsi, sealjuures töö kõrvalt. Mari: *''Kodune see oli kõik minul, tema käis tööl ja noh mina ka, kui teine laps sai poolteist, siis ta läks ära lasteaeda, mõlemad, siis läksin mina tööle.''* Selgus, et vägivaldsel mehel võib huvi lapse vastu üldse puududa ning vältis kodus ja perekonnaga koos olemist. Siiri: *''Kui laps oli sündinud, [laps] oli siis 9-kuune, kui me läksime eraldi elama. Siis tal [vägivallatsejal] käis kõik närvidele, et laps nutab öösiti või noh mängida temaga ei tahtnud üldse ja hoida ka. Siis ta rohkem oli kodust ära, et mitte kodus olla perega.''* Samuti tundsid naised, et last pole turvaline jätta isaga kahekesi. Vägivaldsel lapsevanemal olid puudulikud vanemlikud oskused, kuna alati juhtus *midagi*, kui isa lastega jäi. Siiri: *''Aga ta ei oskan'd... kuna ta ei osanud lastega midagi peale hakata, siis ta ei oskan'd ka neid ohtusid näha, mis võis juhtuda, siis alati mingi asi ikka juhtus, kui tema läks lastega välja''.*

Intervjuude käigus selgus, et Siiri loo puhul oli ka tema laps otsese rünnaku ohver: *''/.../ Ta nagu karjus, seda ma mäletan, et ta karjus. /.../ Ei ta ikka löi jah, vastu pead löi ja nagu togimist oli.''* Vestlustest ilmnas, et laps võib otseseks ohvriks langeda siis, kui ta püüab sekkuda või takistada vanematevahelisse vägivalda. Anna: *''Ta [tütar] kuulis matsu ja siis tuli ja tegi ukse lahti ja siis [vägivallatseja] pani talle ka vastu nägemist.''* Kase ja Pettai (2005) väitel pöörab 29% vägivaldsetest meestest, kellel on peres lapsed, oma viha ka laste vastu. Samuti on leitud, et mida tõsisem ja sagedasem on vägivald naise vastu, seda suurema tõenäosusega saab see osaks ka lastele (Bancroft ja Silvermann, 2007).

Mari sõnul oli mees ainult tema vastu vägivaldne, kuid mitte laste vastu. Samas esines tema sõnul olukordi, kus lapsed nägid vägivalda pealt ning seetõttu on ka Mari lapsed perevägivalla ohvrid. Mari: *''Tähelepanu, ta oli vägivaldne ja julm ainult minu vastu. Mitte lastele.''* Siit ilmneb, et vanemad võivad ekslikult arvata, et kui lapsed ei kannata ise otsest füüsilist vägivalda, siis ei ole nad perevägivalla ohvrid. Tuleb arvesse võtta seda, et perevägivalla ohvritena käsitletakse ka lapsi, kes on perevägivalla pealtnägijad (Euroopa Nõukogu ..., 2011). Siiri sõnul olid tema lapsed väiksed alles, kui nad vägivaldset juhtumit pealt nägid ning loodab, et nad ei mäleta väärkohtlemist. Siiri: *'' Oli ka kordi kindlasti kus nad nägid pealt, aga ma loodan et neid kordi ei olnud palju. Ja nad olid nii väiksed alles. Ma loodan, et nad ei mäleta, vähemalt nad ei ole rääkinud mulle sellest''*. See on inimeste eksiarvamus, et väikesed lapsed ei saa toimunust aru ning seetõttu ei pruugi nähtu neile halvasti mõjuda. Ka väikesed lapsed tajuvad toimuvat ning see avaldab neile mõju (Soo, Reitelmann ja Laan, 2012).

Alkoholi mõju

Intervjuus osalejate sõnul esines vägivalda enamasti siis, kui mees oli tarvitanud alkoholi. Mari: *''Ja kaine peaga siis ta oli hoopis teine inimene. Kui ta vähegi tarbis alkoholi, siis ta muutus./.../ Kui ta oli purjus, siis ta jah laamendas ja lõhkus ja lagastas ja tegi kõike''*. Kuigi alkoholi liigtarbimist tuleb käsitleda tegurina, mis soodustab meeste perevägivalda naiste vastu (Naistevastane vägivald: ..., 2014), siis ei õigusta alkohol vägivaldset käitumist. Vägivalla juhtumid võivad toimuda ka ilma alkoholi tarvitamiseta. Siiri sõnul oli tema mees alati kaine, kui perevägivald aset leidis. Siiri: *''Tema oli kaine peaga vägivaldne. Siis oli ta lõbus, kui oli mingi koosviibimine ja joonud midagi''*.

3.2 Naiste jaoks olulised vägivalda mõjud ja tagajärjed

Naise enesehinnang

Paarisuhtevägivald mõjutab tugevalt ohvri enesekindlust, mis selgub ka intervjuude tulemustest. Kõik intervjuus osalenud naised tõid peamise mõjuna välja just enesehinnangu langust, mis kaasnes mehepoolse vaimse vägivallaga. Intervjueeritavad tõid välja, et nende partner süüdistas ohvrit ning väitis, et vägivaldsus oli tingitud naise valesti käitumisest. Siiri: *''/.../ Oli selline abitu olek, et mida ma valesti olen teinud. Et ükskõik mida sa tegid või ei teinud, kõik oli vale. /.../ Minu nagu kohalolek ja kõik oli vale, nagu me [ohver ja lapsed] oleksime olnud mingid kõrvalised tegijad, üleliigsed.''*; Anna: *''Sa olid nii mahatehtud, et kuidas sa hakkama saad, sest sa oled ju nii paks ja kole.''* Naiste sõnul mõjutab kogetud paarisuhtevägivald siiani mingil määral nende enesehinnangut. Näiteks töö- või muul olukorras on hirmu väljendamine oma arvamus, kuna kardetakse midagi valesti öelda või vastu näppe saada.

''Kapseldumine''

Intervjuus osalejad tõid välja, et nad olid suhtes olles justkui *mulli sees* või *kapseldunud*. Vägivallase suhte tõttu vähenes või kadus täiesti naiste sõprusringkond. Anna: *''Ta suutis nii teha, et kõik sõbrannad ka kadusid kõrvalt ära''*. Siiri vestlusest selgus, et tema mees valetas ühistele sõpradele naise kohta, mistõttu lõpetasid sõbrad naisega suhtlemise. Vägivallane partner sageli isoleerib naist perekonnast ja sõpradest, et saavutada kontroll ohvri üle (Johnson, 2008). Osalejate sõnul ei isoleerinud mees neid perekonnast, kuid see suhe ise oli nende jaoks nii kurnav, et nad olid *nagu kapsli sees* ja kaugenenud lastest. Siiri tundis ta ennast nagu *peata kana* ning muutus lastega *mingil määral kurjemaks ja nõudlikumaks*.

Mõjud lastele

Lisaks paarisuhtevägivalda ohvriks sattunud naistele mõjutab see ka nende perekonda, sh lapsi. Intervjuudes osalejad ütlesid, et nende jaoks on raske sõnastada vägivalda mõjusid lastele, kuna nad ei ole lastega perevägivalda teemal kunagi rääkinud. Siiski märkasid nad suhte jooksmist, et lapsed kardavad isa ning on pinges, kui isa koju jõuab. Siiri: *''Lapsed olid kohe nagu pinges, kui ta koju tuli.''*; Keiu: *''Ta ei osanud lastega üldse suhelda, et laps ei julgenudki tema käest midagi küsida minna, kuna ta oli kuidagi nagu sellise kurja olekuga.''* Kase (2004) sõnul hakkavad lapsed instinktiivselt ema kombel ettevaatlikult käituma. Samuti märkasid naised, et muutusid lapsed *kinnisemaks*. Newtoni (2011) sõnul on täheldatud, et väärkoheldud lapsed muutuvad sageli äärmiselt introvertseks.

Naiste sõnul ei olnud lapsed märgatavalt palju haiged, kuid sageli esines kõhu- ja peavalusid. Mainiti ära ka seda, et tugevaid peavalusid esineb lastel endiselt. Psühhosomaatilised sümptomid, nagu kõhu- ja peavalud, on sagedased probleemid, mis vägivalla all kannatanud lastel esinevad (Behind Closed ..., 2006).

Anna sõnul esinesid tema lapsel probleeme nii lasteaias kui ka koolis. Anna: *''Kuna kodus oli nagu sõjakoolis, siis kõik elati koolis ja lasteaias välja. Kakeldi ja...''*. Siiri sõnul esines tema lapsel agressiivsust ja kiiresti ärrituvust ka kodus. Perevägivald suurendab laste käitumisprobleemide riski (Calder jt, 2004). Väärkoheldud lastel esineb mitu korda sagedamini kaklusi ning kiusamisi (Behind Closed ..., 2006).

Perevägivalda kannatavad lapsed on sageli sunnitud täiskasvanute kohustused üle võtma (Newton, 2011). Kui peres on mitu last, siis peab sageli vanem laps hoolitsema oma nooremate õdede-vendade eest ning olema lapsevanema eest, olles ise alles samuti laps. Siiri sõnul pidi tema vanem laps käima noorematel lastel lasteaias järel, kui mees läks kodust ära. Siiri: *''Kuna lapsed olid nii tublid, just [laps], siis oli just väga tihti nii, et tema läks lasteaeda järgi. Mis ta oli 8-aastane, kui mul olid tööpäevad kella üheteistkümnene pikad ja laste isa teatas, et tema ei saa lastele järgi minna, kui oli vaja. Siis oli [laps], kes tõi kolmeaastased kaksikud lasteaia ja pani nad magama enne, kui siis mina töölt tulin''*.

Vestluste käigus mainisid naised, et kindlasti mõjutab lapsepõlves kogetud vägivald ka laste praegust elu. Siiri sõnul ei ole tema lapsed saanud isa kasvatust ega mehelikkuse poolt ja seetõttu peavad elus ise palju õppima. Naised tõid välja tütardele ja poegadele välja erinevad mõjud. Intervjueeritavate väitel on tütardele täiskasvanueas probleeme suhete hoidmisega partneriga. Anna: *''Tüdrukul ma näen, et kuna tal endal ükski suhe ei püsi absoluutselt, et okei tal on laps, aga mitte ükski suhe ei jää püsima''*. Osalejate sõnul on poegadel olnud kriminaalset käitumist teismeeas, kuid mainiti ära, et käitumine ei ole olnud seotud vägivalla kasutamisega. Pojad on täiskasvanuna hoopis öelnud, et neid ei võrreldaks isaga. Mari: *''Ta [laps] ütles, et ära mind kunagi temaga [vägivaldse lapsevanemaga] võrdle''*. Kuigi väärkoheldud laps võib muutuda ise täiskasvanueas samuti võimukaks ja domineerivaks partneri suhtes, siis ei ole see alati nii. Paljud täiskasvanud, kes on kasvanud vägivaldses peres, muutuvad igasuguse vägivalla vastaseks (Behind Closed ..., 2016).

3.3 Vägivaldsest suhtest lahkumine

Takistused

Naiste sõnul oli suhtest lahkumine pikaajaline protsess ning nad tõid välja erinevaid takistusi, mis teeb suhte katkestamise keeruliseks. Intervjueeritava Mari sõnul ei teatanud ta väärkohtlemisest kellelegi, kuna pidas seda peresiseseks asjaks. Mari: *''Tollet ajal kõik, mis oli kodus, oli kodus''*. Vägivaldsest suhtest väljaastumise teeb keerukaks vägivalda toetavad hoiakud ühiskonnas. Eestis peab 19% inimestest perevägivalda pere siseasjaks, millesse kõrvalised isikud ei tohiks sekkuda (TNS Emor, 2016). Samuti võib mitteteatamise põhjuseks olla see, et vägivalda ohver tunneb süü- või häbitunnet (Soo, Reitelmann ja Laan, 2012) ning soovib seetõttu, et keegi juhtunust teada ei saaks. Mari: *''/.../ Ma elasin nii väikses kohas, et ma ei tahtnud, et keegi näeks, et mul on kuskil mingi sinikas. Ma nagu kartsin seda''*. Ohvrid tõid takistustena välja ka ühiskonna või lähedaste survet, mis oli takistuseks suhtest lahkumisel. Siiri: *''Tollet ajal oli nii, et kui oled abielus, siis surmani. Siis oli see, et mis sugulased arvavad, mis ema sõbrannad arvavad, töökaaslased ja kõik niimoodi./.../ Et see oli nagu, minu üks julge käik, et asi ära lõpetada.''*

Traditsioonilise peremudeli järgi kuuluvad perre ema, isa ja laps/lapsed. Intervjuus osalenud naised tõid suhtest lahkumise takistusena ka selle, et sooviti vaatamata vägivaldsele partnerile suhet koos hoida, et lastel oleks ka isa. Keiu: *''Lapsed ikka loodavad, et isa on ikka isa ja.''*; Mari: *''Ma tahtsin, et oleks pere, et lastel oleks isa.''* Seega võib naine tunda kohustust laste ees, mistõttu ta ei lahku suhtest, vaid püüab seda parandada.

Sageli võib vägivaldsest suhtest lahkumist takistada asjaolu, et ollakse partnerist majanduslikult sõltuv. Naistel, keda antud töö raames intervjueerisin, oli olemas töökoht ja/või toetav perekond, mistõttu nad majanduslikele takistustele sellel hetkel ei mõelnud. Siiri: *''Mul ei olnud temast mingit majanduslikku abi, et kaks palka ja on lihtsam. Sest mina pidin oma väikesest emapalgast ja lasterahadest ka temale andma raha, sest tema mängis ju kõik kasiinos maha./.../ Ja väga palju aitasid ka vanemad. Söögiga ja mähkmete ostmisega ja''*. Siit võib järeldada, et majanduslik tugi on siiski oluline ning selle olemasolu teeb suhtest lahkumise kergemaks.

Naiste sõnul tegi suhtest lahkumise raskeks ka see, et mees väljendas peale vägivaldset juhtumist kahetsust ning lubas, et enam seda ei juhtu. Keiu: *''Laskus põlvili ja valas krokodillipisaraid ja nüüd on kõik hästi ja enam ei tee kunagi.''* See tekitab naises lootuse, et mees kahetseb ning on muutunud. Siiri: *''/.../ kuna olid nii noor ja rumal, uskusi, siis andsid ikka andeks.''*; Mari: *''/.../ noh ikka uskusi ja et tõesti muudab ennast, aga ei./.../ Kui ta siis hommikul ärkas ja nägi missugune ma olin ja ma pidin tööle minema, siis ta nende suurte villide*

peale määris õli ja põlvitas ja nuttis ja palus vabandust ja kõik...''. Vägivaldsest suhtest lahkumise teeb raskeks lootus, et mees on muutunud või muutub. Kui naine on jäänud vägivaldsesse suhtesse pikemalt, võib hakata vägivald korduma ning esinema tsükliliselt (Soo, Reitelmann ja Laan, 2012). Tsükli esimeses faasis toimub pinge kogunemine, millele järgneb plahvatusfaas, kus mees käitub vägivaldselt. Sellele järgneb mesinädalate faas, kus mees tunneb süümepiinasid ning palub naise käest vabandust.

Lahkumine

Mari: *''/.../ ja tollel viimasel korral sain ma siis nagu hästi julmalt tappa ja siis ma mõtlesin, et ei rohkem ma ei taha. Et kaks asja kas ma lihtsalt olen kastis või olen sant, et noh ma pidin nagu oma laste peale mõtlema, et siis ma teingi selle otsuse, et ma pigem olen üksi, kui temaga koos./.../ Kui ma ikka olin füüsiliselt nii palju haiget saanud, siis oligi kaks võimalust, kas nad on üldse emata või siis ikkagi normaalse terve emaga.*'' Kase ja Pettai (2005) koostatud analüüsis on välja toodud, et paljud ohvrid lõpetavad kooselu vägivaldse mehega 5-6a pärast, kuna vägivald kasvab ja muutub üha julmemaks. Mari hakkas kartma oma elu ja laste heaolu pärast ning see ajendas naist suhtest lahkuma peale kuus aastat kestnud abielu. Ka Siiri ja Keiu tõid välja, et lahkumise põhjuseks sai see, kui nad tundsid, et laste heaolu on ohus. Siiri: *''ma nägingi, et alati kui ta tuli koju, nii harva kui ta tuli, /.../ siis olid lapsed kohe oma tubades ja olid selline, noh ei olnud enam vabalt, et nad kartsid sisemiselt teda. Ja siis ma mõtsin, et noh niimoodi ei saa edasi jätkata, et see ei ole nagu normaalne kellelegi.*'' Keiu: *''Sain aru, et lapsed ei saa ju niiviisi kasvada, see ei olnud ju okei tegelikult.*'' Naiste vestlustest selgub, et nende käitumist ning otsuseid mõjutavad tugeval määral laste heaolu. Intervjueeritavad tõid välja, et paarisuhtest ei lahkutud seetõttu, et lastel oleks olemas ka isa. Kui aga vägivald järjest süvenes, siis otsustati suhe lõpetada just laste turvalisuse nimel.

Kõigi intervjueeritavate suhted lõppesid naise initsiatiivil ning peale lahkuminekut saadi tuge perekonnalt ning lähedastelt sõpradelt. Siiri tõi välja ka, et tema sõbra sõnad julgustasid teda suhtest välja astuma. Siiri: *'' Novot ja siis tema ütles niimoodi, et misasja, miks sa raiud seda saba tükkhaaval, kui võtta kogu saba korraga maha. /.../ Ja tänu sellele meesterahvas-sõbrale ma tegin selle lahutuse, tegin selle sammu ära, et lahutasin ära.*'' Seega on ohvri jaoks oluline, et teda mõistetak, toetatakse ning julgustatakse, kuna suhe võib olla kaotanud tema enesekindluse, et ta saab iseseisvalt hakkama.

Vägivald peale lahkuminekut

Vestluste käigus ei toonud naisterahvad välja, et füüsiline vägivald oleks süvenenud, küll aga suurenes vaimne vägivald. Mehed püüdsid ka peale lahkuminekut naist alandada ning solvata. Siiri: *''Seda sõnalist vägivalda lisandus rohkem.''* Väga sageli ei lõppe vägivald peale suhte lõppemist, vaid see võib hoopis süveneda (Euroopa Nõukogu ..., 2011). Naisterahvaste sõnul lõppes vaimne vägivald siis, kui mees oli leidnud endale uue elukaaslase. Keiu: *''/.../ see lõppes vast siis umbes, kui ta leidis uue pruudi endale''*.

Anna sõnul *meelitas* mees peale lahkuminekut lapse ära ning *manipuleeris* lapsega, et lapse kaudu naisele *hingeliselt haiget* teha. Anna: *''Poiss ütles, et sul on mulle raha maksmata, sa pead mulle raha maksma. Kui andsin raha, siis ütles, et sa annad mulle liiga vähe raha. Isa ütles, et sa pead mulle nii palju andma.''* Anna sõnul viskas vägivaldne mees poja kodust välja, kui mehel tekkis uus elukaaslane. Mehed võivad peale lahkuminekut tunda suuremat huvi laste vastu, et laste kaudu jätkata vägivalda naise vastu (Domestic violence ..., 1996). Seega on vägivallatseja huvi lapse kaudu naist kontrollida ka peale suhte lõppu, mitte lapsega kontakti hoida. Lapsi püütakse ära kasutada nn vahendajana, et teise vanema tegevusi jälgida või luua ''liit'' teise vanema vastu (Soo, Reitemann ja Laan, 2012). Naiste sõnul ei ole nad keelanud laste ja isa omavahelist suhtlust ära, kuid lapsed on ise jõudnud arusaamiseni, et soovivad isaga võimalikult vähe või üldse mitte suhelda. Siiri: *''Ta [vägivallatseja] ise otsib kontakti jah. Ma ütlesin [lapsele] kõrvalvaatajana, et ma ei keela sul temaga suhtlemist, aga ma soovitan vähem, sest ta on nagu omakasu peal väljas. /.../ Nüüd vanem poeg jõudis ise selgusele, et tahab võimalikult vähe temaga suhelda, aga isa ise pressin ennast külla...''*

4. Kokkuvõte

Minu bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida naiste tõlgendusi lähisuhtevägivalla kogemustest, suhtest lahkumise kogemustest ning perevägivalla mõjudest neile endale ja vägivaldses peres kasvavatele lastele. Uurimuses osales 4 vägivallakogemusega naist, kelle vägivaldsetest suhetest on möödas 8-20 aastat. Osalejatega viisin läbi silmast-silma poolstruktureeritud intervjuud. Intervjuude analüüsimiseks kasutasin temaatilist analüüsi. Naised tõid vägivalla peamiste tagajärgedena endale välja enesehinnangu langust ning hirmu. Vägivalla tagajärgesid lastele oli naiste jaoks keeruline sõnastada, kuna peres ei räägitud kunagi vägivallast. Siiski toodi välja suhte- ja käitumisprobleeme ning seda, et lapsed muutusid kinnisemaks. Suhtest väljumise takistustena mainiti peamiselt seda, et loodeti olukorra muutumisse ning püüti perekonda koos hoida.

Antud teemat on oluline edasi uurida, et teada saada, mida lapsepõlves vägivalda kogenud inimesed ise tagajärgedena välja toovad ning kuidas mõjutab kogetu nende praegust elu. Paljud paarisuhtevägivalda kogenud naised ei tea vägivalla mõjudest lastele, kuna nad ei ole sellel teemal lastega rääkinud. Naised soovivad oma lapsi kaitsta vägivalla mõjude eest ning sageli hoiavad nad oma lapsi teadmatuses. Teadmatus võib tekitada aga lapsele hoopis kahju, kuna ta ei saa oma mõtteid/tundeid väljendada ega mõista, miks vägivaldne sündmus toimus.

5. Kasutatud kirjandus

Ahven, A., Tamm, K., Solodov, S. (2017). Vägivallakuritegevus. K. Lattik (toim.). *Kuritegevus Eestis 2016* (33-47). Tallinn: Justiitsministeerium.

Ali, P. A., Dhingra, K., McGarry, J. (2016). A literature review of intimate partner violence and classifications. *Aggression and Violent Behaviour*, 30. juuni.

Allaste, A.A., Võõbus, V., (2008). *Vägivald lähisuhtes: selle põhjused ja võimalikud lahendused*. Kasutatud 15.05.2017

<http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4021/1/Allaste%20ja%20V%C3%B5bus%20c%202008.pdf>

Behind Closed Doors. The Impact of Domestic Violence on Children. (2006). Kasutatud 29.05.2017. <https://www.unicef.org/media/files/BehindClosedDoors.pdf>

Calder, M. C., Harold, G. T., Howarth, E., L., (2004). *Children living with domestic violence. Towards a framework for assessment and intervention*. Lyme Regis: Russell House publishing

Campbell, J., Snow Jones, A., Dienemann, J., Kub, J., Schollenberger, J., O'Campo, P., Carlson Gielen, A., Wynne, C., (2002). *Intimate Partner Violence and Physical Health Consequences*.

Domestic violence and child contact arrangements. Findings. (1996). Joseph Rowntree Foundation. Kasutatud 27.05.2017

Eesti astub järgmise olulise sammu naistevastase vägivallaga võitlemiseks (2017). *Justiitsministeerium*, 20. märts. Kasutatud 26.05.2017 <http://www.just.ee/et/uudised/eesti-astub-jargmise-olulise-sammu-naistevastase-vagivallaga-voitlemiseks>

Ezzy, D. (2002). *Qualitative Analysis: Practice and Innovation*. Crows Nest, NSW: Allen and Unwin.

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon (2011). Kasutatud 08.05.2017 http://www.enu.ee/lisa/611_Istanbuli%20konventsioon%20EST.pdf

Hattery, A., Smith, E. (2012). *The Social Dynamics of Family Violence*. Boulder: Westview Press.

Johnson, M.P. (2008). A typology of domestic violence. Intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence. Boston, Northeastern University Press.

Johnson, M.P., Leone, J. M., (2012). Intimate terrorism and situational couple violence in general surveys: ex-spouses required. Kasutatud 28.05.2017
<http://www.personal.psu.edu/mpj/2012%20VAW%20General%20Surveys.pdf>

Kase, H., (2004). *Lähisuhtevägivald*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

Kase, H., Pettai, I., (2005). *Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005. Politseistatistika analüüs*. Kasutatud 15.05.2017
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/Perevagivald/perevagivald_laeane-eestis_2004-2005.pdf

Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (2002). World report on violence and health, World Health Organization. Kasutatud 02.03. 2017
http://whqlibdoc.who.int/publications/2002/9241545615_eng.pdf?ua=1

Laas, A., Soo, K. (2009). *Naistevastane vägivald paarisuhtes ja töökohal. Soolise vägivalla indikaatorid*. http://www.ut.ee/gender/pdf/GVEI_indikaatorid.pdf

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk

Linno, M., Soo, K., Strömpl, J. (2011). *Juhendmaterjal perevägivaldalla vähendamiseks ja ennetamiseks*. Kasutatud 03.05.2017
http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/perevagivaldalla_juhis_ko_videle_veebi.pdf

Naistevastane vägivald: Euroopa Liitu hõlmav uuring. Tulemuste kokkuvõte. (2014). Kasutatud 27.05.2017
http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_et.pdf

Newton, C. J., (2001). Domestic Violence: An Overview. Kasutatud 03.05.2017
<http://www.aacts.org/article145.htm>

Ohvriabi seadus (2016). Kasutatud 27.05.2017 <https://www.riigiteataja.ee/akt/OAS>

Paats, M. (2010). Vägivald paarisuhtes – müüdid ja tegelikkus. *Eesti Statistika Kvartalikirj*, 3, 74-83.

Powell, P., Smith, M. (2011). Domestic Violence: An Overview.
<http://www.unce.unr.edu/publications/files/cy/2011/fs1176.pdf>

Showalter, K. (2016). Women's employment and domestic violence: A review of the literature. *Aggression and Violent Behaviour*, 1. juuli.

Soo, K. (2010). *Paarisuhtevägivald Eestis – levik ja tagajärjed. Lõppraport.*
<http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4022/1/Soo,%202010.pdf>

Soo, K., Reitelmann, E., Laan, T. (2012). *Sooline vägivald ja perevägivald. Käsiraamat põhikooli õpetajale.* Tallinn: ENÜ sihtasutus

Statistikaameti andmebaas: Abielud abiellumiskuu järgi. Kasutatud 31.06.2017
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=RV262&ti=ABIELUD+ABIELLUMISKUU+J%C4RGI&path=../Database/Rahvastik/03Rahvastikusundmused/02Abielud/&lang=2>

TNS Emor (2016). Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. TNS Emor, Sotsiaalministeerium

Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020 (2015). Kasutatud 13.05.2017
https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf

Vägivalla vähendamise arengukava 2010-2014 (2010). Kasutatud 15.05.2017
https://www.riigikantselei.ee/valitsus/valitsus/et/valitsus/arengukavad/justiitsministeerium/Vgivalla_vhendamise_arengukava_aastateks_2010_2014.pdf

6. Lisad

6.1 Lisa 1

Milline oli Teie lapsepõlv?

- Millised olid Teie vanemate omavahelised suhted?
- Millised olid nad lapsevanematena?
-

Milline oli Teie paarisuhe?

- Kuidas see alguse sai?
- Kui pikalt olite tuttavad/kooselus/abielus?
- Millised olid Teie suhted alguses?
- Milline oli Teie tööjaotus kodus, mida tegite Teie, mida Teie partner?
-

Kas Teie partner tegi teile kuidagi haiget? Kuidas? Kirjeldage mõnda olukorda.

Millist mõju avaldas kogetu Teile?

- Millist mõju avaldas kogetu suhetele lastega ja teiste pereliikmetega?
- Millist mõju avaldas kogetu Teie tööelule?

Milliseid mõtteid/tundeid/emotsioone tekitas kogetu Teis endas?

Millal mõistsite, et tahate suhet lõpetada?

- Kuidas partner sellesse suhtus?
- Kuidas lahkumineku protsess välja nägi?
- Kellelt saite tuge ja julgustust?

Kuidas vägivaldne sündmus lõppes?

- Mis toimus peale vägivaldset sündmust?
- Kuidas toimus leppimine?

Mis tegi suhtest lahkumise raskeks?

Mitu last Teil on? Kui vanad nad on? Kirjeldage oma suhteid lastega.

Millised olid partneri suhted lastega?

- Kas ta kasutas ka laste suhtes vägivalda? Kuidas?
- Kas lapsed olid juures, kui ta oli Teie suhtes vägivaldne?
- Kas ta karistas lapsi?
- Kuidas veetis partner lastega aega?

Millist mõju avaldas kodune olukord Teie lapsele?

Kuidas mõjutab kogetud vägivald Teie praegust elu ja suhteid?

- Milline on Teie praegune läbisaamine ja suhe laste isaga?

Kuidas mõjutab perevägivalla kogemus laste praegust elu ja suhteid?

- Milline on laste ja isa praegune läbisaamine ja suhe omavahel?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristiina Teder,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsents) enda loodud teose ''Naiste tõlgendused paarisuhtevägivalla kogemustest ja selle mõjust'', mille juhendaja on MA Kadri Soo,
 - 1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 01.06.2017